

I. V. SZTÁLIN TANÍTÁSA ÉS A JOGELMÉLET KÉRDÉSEI

(A Magyar Tudományos Akadémia II. Osztályán 1951. december 11-én tartott előadás.)

Írta: SZABÓ IMRE
levelező tag

I.

I. V. Sztálinnak a nyelvtudományról írt nagyjelentőségű munkái, mint ismeretes, az alap és a felépítmény viszonyát és különösen a felépítmény kérdését illetően fejlesztették alkotóan tovább a marxizmus-leninizmus tanításait. Ezt a körülményt nem lehet véletlennek tekinteni. Nem véletlen, hogy Sztálin a történelmi fejlődés mai szakaszában a nyelvtudományi vitával kapcsolatban különös élességgel éppen a felépítmény szerepére vonatkozó tanítást fejtegette ki és vitte jelentős lépéssel tovább; nem véletlen, hogy éppen napjainkban hangsúlyozta a felépítmény jelentőségét általában és különösen a felépítmény aktív szerepét. A sztálini tanítás nyomatékosan felhívja ezáltal a figyelmet a marxista-leninista elmélet jelentőségére a rothadó kapitalizmus és a proletárforradalmak korszakában, a felépítmény alapvető jelentőségére a proletárdiktatúra, a szocializmus építésének szakaszában és a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet, a kommunizmus építésének szakaszában. Sztálin nyelvtudományi cikkei utalnak arra a különös, alapvetően új szerepre, amelyet a szocialista társadalomban a szocialista felépítménynek be kell töltenie és tényleg be is tölt.

A felépítménynek legfontosabb, az alaphoz legközvetlenebbül kapcsolódó és az alap szempontjából legjelentősebb része a *politikai felépítmény*, a politikai nézetek és a politikai intézmények, az állam. Már Engels úgy beszélt az államról, mint az első ideológiai hatalomról az ember felett. A politikai felépítmény fontosságát Sztálin is számos alkalommal kiemeli. A régi termelési viszonyokról az új termelési viszonyokra való forradalmi áttérésről szólva, megállapítja, hogy »itt különösen szembetűnően lép előtérbe az új társadalmi eszmék, új politikai intézmények, új politikai hatalom *óriási szerepe*, melyek hivatva vannak a régi termelési viszonyokat erőszakkal megváltoztatni«. (A leninizmus kérdései. 1949. 663. l.) A felépítménynek ez a megkülönböztetett, fontos szerepe elsősorban a politikai felépítményre, az államra áll, de áll azzal összefüggésben a jogi felépítményre, áll a jogra is. A felépítmény politikai részében egységes politikai-jogi felépítmény: jelenti az államot és a jogot egyaránt. Az állammá szerveződött uralkodó osztály a maga akaratát elsősorban törvény formájában, jog formájában fejezi ki és akaratának érvényesülé-

sét a jog segítségével biztosítja. »Az akaratnak — mondotta Lenin —, ha az állami akarat, a *hatalom* által megállapított *törvény* formájában kell kifejeződni . . .« (Összes művei. 4. kiad. 25. köt. 72. l.).

A politikai-jogi felépítménynek, mint a felépítmény legfontosabb, az alap-hoz legközvetlenebbül kapcsolódó részének jelentősége a proletárdiktatúra szakaszában nemcsak jelentős mértékben megnő, nemcsak mennyiségileg változik, de megváltozik minőségileg is. »Az alap — tanítja Sztálin — éppen azért hozza létre a felépítményt, hogy ez szolgálatára legyen, hogy tevékeny segítséget nyújtson neki kialakulásában és megerősödésében, hogy tevékenyen küzdjön a régi, önmagát túlélő alapnak és régi felépítményének felszámolásáért« (Marxizmus és nyelvtudomány. Bp. 1950. 7. l.). Ez a sztálini tétel a felépítménynek aktív szerepét jelenti általában; ez annyit jelent, hogy a felépítmény, miután a társadalom gazdasági rendjének alapján létrejött, »hatalmas cselekvő erővé válik«. A felépítménynek aktív szerepe a kizsákmányoló társadalmi rendszerekhez képest minőségileg új jellegzetességekkel gazdagszik a szocialista társadalomban s újszerűsége különösen megmutatkozik éppen a szocialista állam új feladataiban. A kizsákmányoló államokban, tanítja Sztálin, a gazdaság és az állam közti viszony alapvető jellegzetessége, hogy az állam nem irányítja, nem szervezi a gazdaságot, hogy az állam valójában a kapitalista gazdaság kezében van; ebből következik, hogy a kapitalista állam legfeljebb védi és erősíti a tőkés termelési viszonyokat, védi a tőkés gazdaságot, de nem fejleszti tovább, nem járul hozzá annak kialakulásához, kifejlődéséhez és továbbfejlődéséhez; a kizsákmányoló államnak nincs közvetlen szerepe a régi alap lerombolásában és az új alap kifejlesztésében. A burzsoa forradalom és a proletárforradalom eltérő sajátosságaira vonatkozó sztálini tanítás megvilágította egyebek között a proletárforradalomnak azt a törvényszerűségét, hogy a munkásosztálynak előbb a politikai hatalmat kell megszereznie ahhoz, hogy a szocialista gazdaság építéséhez foghasson. Ebből következik, hogy a proletárdiktatúra állama, mint a munkásosztály politikai hatalmának eszköze, egyben az új gazdasági alap építésének is legfontosabb eszköze; a szocialista állam legfőbb eszköze és biztosítéka annak, hogy a proletárforradalmat követően a munkásosztály a gazdaság szocialista szektorára támaszkodva, eredményesen vívja meg a harcot a régi alap maradványai, a magángazdálkodás elemei ellen s az uralkodóvá lett szocialista szektor végül is kizárólagossá válják a gazdaságban. A szocialista felépítmény, a szocialista állam alkotó, új szerepére s a szocialista társadalom fejlődésének új törvényszerűségére Sztálin a szocialista mezőgazdaság megteremtésével összefüggésben is rámutatott. »Mi nyolc-tíz esztendő leforgása alatt országunk mezőgazdaságában megvalósítottuk az átmenetet a burzsoa egyéni-paraszti rendről a szocialista-kolhozrendre. Ez forradalom volt, amely megsemmisítette a régi burzsoa gazdasági rendet a falun és új szocialista rendet teremtett . . . És ezt azért sikerült véghezvinni, mert ez felülről jövő forradalom volt, mert a fordulat a *fennálló hatalom kezdeménye*-

zésére ment végbe, a parasztság zömének támogatásával.« (Marxizmus és nyelvtudomány. 26—27. l. A kiemelés tőlem.) A szocialista állam kezdeményezése és tevékenysége megtermékenyíti a tömegek tevékenységét; az államnak és a tömegeknek cselekedetét egy erő, egy párt irányítja és vezeti. Ez a szocialista állam mechanizmusának lényege. A szocialista államnak a szocialista alap építésénél, megerősítésénél és továbbfejlesztésénél betöltött alapvetően új alkotó szerepéből következik ennek az államnak számos, alapvetően új sajátossága, következnek új funkciói is.

A szocialista államnak az új, szocialista alap építéséért, erősítéséért és továbbfejlesztéséért folytatott küzdelme egyben a régi, kapitalista alap és felépítmény maradványainak felszámolását is jelenti. Abból, hogy a szocialista állam küzd a régi megsemmisítéséért, a kizsákmányolás megszüntetéséért, az ellenséges osztályok korlátozásáért, majd teljes felszámolásáért, következik, hogy a szocialista államnak küzdenie kell *a munkásosztály politikai hatalmának megerősítéséért és megtartásáért*, a munkásosztály államának megerősítéséért is. Sztálin azt tanítja, hogy az állam elhalása nem az államhatalom gyengülésén, hanem annak maximális erősödésén keresztül fog bekövetkezni s ezt egyrészt azzal indokolja, hogy erre okvetlenül szükség van *a haldokló osztályok maradványainak megsemmisítése*, másrészt pedig a kapitalista környezettel szemben való védekezés miatt. »Erős és hatalmas proletárdiktatúra — ez az, amire nekünk ma szükségünk van ahhoz, hogy a haldokló osztályok utolsó maradványait is pozdorjává zúzzuk és tolvaj mesterkedésüket megghiúsítsuk.« (A leninizmus kérdései. 471. l.) Legutóbb éppen a nyelvtudományi vitában hívta fel Sztálin ismét a figyelmet arra, hogy »amikor a szocialista forradalom csupán egy országban győzött, a többi országban pedig a kapitalizmus uralkodik, a győztes forradalom országának nem gyengítenie, hanem mindenképpen erősítenie kell államát, az állami szerveket, a felderítő szerveket, a hadsereget, ha ez az ország nem akarja, hogy a kapitalista környezet szétzúzza«. (Marxizmus és nyelvtudomány. — Válasz az elvtársaknak. 6. l.)

A szocialista államnak, mint felépítménynek, alapvetően új jellegére és szerepére vonatkozó teljes, egységes tanítás kidolgozása — Sztálin műve. A sztálini tanítás alapján jelölte meg Pártunk II. Kongresszusának határozata is államunk legfontosabb feladataiként a gazdasági-kulturális építőmunka vezetését, a belső osztályellenség felszámolását, a honvédelem megszervezését, népi demokratikus államhatalmunk további erősítését. A szocialista államhatalom erősítése a szocialista politikai felépítmény sajátos jellegéből, feladataiból és a nemzetközi helyzetből folyó törvénye a szocializmust és a kommunizmust építő társadalomnak egyaránt.

II.

Sztálin a szocialista jogot illetően két irányban is adott alapvető útmutatást. Ezt az útmutatást mindenekelőtt a szocialista államra vonatkozó sztálini tanításban találjuk meg: az állam és a jog összefüggéséből, a politikai-jogi

felépítmény egységéből következik, hogy a szocialista jogra vonatkozó tanítás alapja a szocialista államról szóló tanítás. Másrészt Sztálin külön is foglalkozott a joggal, mint felépítménnyel, a szocialista jog feladataival s ezen belül különösen és elsősorban a szocialista jog gyakorlati alkalmazásának módjával, a *szocialista törvényességgel*. A szocialista jogra vonatkozó sztálini tanításnak ez a része a jogelméletnek egyik központi kérdése; e kérdés számunkra ma különösen fontos.

A szocialista jog feladata mindenekelőtt a szocialista alap továbbépítésében és erősítésében áll. A felépítményről szóló sztálini tanításban ez a feladat, ez a szerep úgy nyer megfogalmazást, hogy a felépítmény *nem mondhat le a maga alapja aktív védelmének álláspontjáról*, nem helyezkedhetik a közömbösség álláspontjára az alap irányában, amely létrehozta és *nem tanúsíthat egyforma magatartást az osztályok irányában*. A szocialista jogi felépítmény a munkásosztály, a dolgozók gazdasági érdekeinek védelme mellett más feladatot is ellát. A szocialista jogi felépítménynek küzdenie kell a régi felépítmény felszámolásáért és az új felépítmény erősítéséért, fejlesztéséért, a munkásosztály, a dolgozók politikai érdekeinek védelméért, elsősorban a szocialista állam védelméért és erősítéséért. A szocialista felépítménynek különböző feladatai, így a szocialista alap építésében és a szocialista felépítmény erősítésében jelentkező feladat is, mint Sztálin tanítja, a fejlődés különböző szakaszában különböző intenzitással jelentkeznek (»a szocializmus építésének időszakában különösen szembeszökő a diktatúra békés, szervező, kulturális munkája, a forradalmi törvényesség stb.« — A leninizmus kérdései. 149. l.), azonban a felépítmény egyik eleme, egyik feladata sem hiányozhatik teljesen sem a polgárháború időszakában, sem a szocializmus építésének szakaszában, sem pedig a felépült szocializmus szakaszában. A felépítmény egyes elemeinek, feladatainak egymáshoz való viszonyát és a felépítmény tartalmát a proletárdiktatúra adott szakaszának feltételei határozzák meg. Nyilvánvaló, hogy e feltételek határozzák meg a szocialista jog tartalmát, a szocialista törvényesség tartalmát is a szocialista fejlődés egyes időszakaiban.

A szocialista törvényesség a szocialista állam építésének, a szocialista társadalom építésének valójában jogi megfelelője, jogi kifejeződése, a szocialista társadalom jogi felépítményének magva. A szocialista törvényességben mutatkozik meg mozgásában a szocialista jogi felépítmény aktív szerepe mind a szocialista alap megerősítésében és továbbépítésében, mind pedig a szocialista társadalmi viszonyok megerősítésében, kiépítésében. Nem véletlen, hogy a szocialista törvényesség jelentőségének hangsúlyozása s konkrét tartalmának meghatározása végigvonul az egész sztálini művön, végigvonul a Párt minden határozatán. A szocialista törvényesség megtartása és érvényesítése a szocialista jogban végighúzódó vörös fonál; benne a szocialista jog aktív szerepe mindig konkrét vonatkozásban nyer kifejezést. A szocialista törvényesség megtartása a szocialista állam, a *szocializmust építő társadalom jogi felépítmé-*

nyének alaptörvénye, az osztályharenak, a szocializmus építésének, a felépült szocializmus eredményei megvédésének fontos fegyvere. Ezért küzdött és küzd érvényesítéséért a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának vezetésével a Szovjetunió, és a kommunista pártok vezetésével a népi demokratikus államok.

A szocialista törvényesség megvédése a proletárdiktatúra vezető erejének, a Pártnak politikáját fejezi ki és annak megvalósítását segíti elő; konkrét tartalmát a Párt politikája határozza meg és a párthatározatok, valamint a szocialista építés legfőbb emelőjének, a szocialista államnak határozatai fejezik ki. Ismeretes, hogy Lenin már a polgárháború és az imperialista intervenció idejében felhívta a figyelmet arra, mekkora veszedelemmel jár a szovjet törvények meg nem tartása; hogyan támad a legkisebb törvénytelenység által is olyan rés, melyen a dolgozók ellenégei befurakodhatnak a proletárdiktatúra zárt rendjébe. A szovjet hatalom egyéves fennállásakor, 1918. november 8-án a munkás- és paraszttanácsok küldöttjeinek VI. összoroszországi rendkívüli gyűlése határozatot hozott a törvények pontos megtartásáról; a határozat megállapította, hogy a munkásosztály a forradalmi küzdelem egy esztendeje alatt már kidolgozta azoknak a törvényeknek alapjait, amelyeknek pontos megtartása elengedhetetlen a munkások és parasztok hatalmának további fejlődése és megerősödése szempontjából. A polgárháború szakaszának forradalmi törvényességét meghatározó e határozatot követően a forradalmi törvényesség jelentőségére és a szocialista fejlődés új szakaszának megfelelő új tartalmára a Párt XIV. konferenciája figyelmeztet 1925-ben. Ez a határozat, amely Leninnek Sztálinhoz intézett és a kettős alárendeltségről és a törvényességről szóló levelére utal, megállapítja, hogy a fejlődés adott szakasza a proletárállam megerősödése és a széles paraszttömegek iránta való bizalmának növelése céljából a Párt akkor folytatott politikájának megfelelően a forradalmi törvényesség maximális megerősítését kívánja, különösen az államhatalom alsó szerveinél. A határozat megállapítja, hogy a forradalmi törvényesség megerősítése *az adott pillanatban a szovjet hatalom előtt álló feladatok egyik legfontosabbja*. 1932-ben kormányhatározat hívja fel a figyelmet a forradalmi törvényességre. A határozat szerint a forradalmi törvényesség a proletárdiktatúra megerősítésének, a munkások és a dolgozó parasztok érdekei védelmének, a dolgozók osztályellenségei ellen, a kulákok, a kupec-spekulánsok, a burzsoa kártevők ellen folytatott harcnak, a tőkések ellenforradalmi politikai ügynöksége elleni küzdelemnek egyik legfontosabb eszköze; a forradalmi törvényesség megerősítésének, mondja a határozat, különös jelentősége van a falun. E határozattal egyidejűleg párthatározat hívta fel a pártszervek figyelmét a kormányhatározat végrehajtásának biztosítására szükséges intézkedések megtételére s különösen arra, hogy minden segítséget adjanak meg a forradalmi törvényesség biztosításában alapvető szerepet játszó szerveknek, a bíróságnak és az ügyészségnek. Látnivaló e határozatokból is, mekkora jelentőséget tulajdonított és tulajdonít a Párt és a szovjet hatalom a szocialista törvényességnek s hogyan

jelöli meg a fejlődés minden szakaszában annak tartalmát, központi feladatait. Világos, hogy a szocialista törvényesség a Párt politikai célkitűzéseinek, a szocialista állam feladatai megvalósításának egyik igen fontos eszköze.

III.

A szocialista törvényesség jelentőségének kiemelése és tartalmának a szocialista fejlődés egyes szakaszaiban való megállapítása — a szocialista jogra vonatkozó sztálini tanításnak a lényege. Úgy szólván nem volt Sztálinnak olyan, a szocialista államot, a szocialista építést illető átfogóbb beszámolója vagy munkája, amelyben ne tért volna ki akár elvileg, akár, gyakorlati példák alapján a forradalmi, szocialista törvényesség szerepének hangsúlyozására. Sztálin azt tanította, hogy elsősorban a pártszervezetek és a párttagok felelősek a szocialista törvényesség megtartásáért és külön is felelősek ezért a falusi munka síkján. »A faluhoz közelálló pártmunkások — mondotta a Párt XIII. Kongresszusán — nem ismerik a szovjet törvényeket és nem tudják ezeket megmagyarázni a szegényparaszságnak, nem tudják a szovjet törvények alapján megvédelmezni a szegény- és középparasztok érdekeit a kulák túlerejével szemben, nem tudják megvédelmezni azoknak a kedvezményeknek alapján, amelyeket a szovjet törvények a szegényparaszságnak nyújtanak.« (Művei, 6. köt. 231. l.) Sztálin különös nyomatékkal mutatott rá arra, hogy a törvényesség megvédése a pártszervezetek fontos feladata. A falusi pártsejtek, mondotta, »legyenek a paraszt életével összefüggő szovjet törvények magyarázói és terjesztői« (Művei, 5. köt. 392. l.). A falusi Komszomol-aktíva feladatairól szólva, Sztálin hangsúlyozta, hogy az aktívának betéve kell tudnia azokat a rendeleteket, amelyeket a szovjethatalom a szegényparaszság érdekében kiadott; »meg kell tudnia magyarázni ezeket a szegényparaszságnak és e rendeletek alapján meg kell tudnia védelmezni a szegényparaszság érdekeit a kulákok hatalmaskodásával szemben« (Művei, 7. köt. 82. l.). A párt- és ifjúsági szervek e felelőségének és feladatainak kiemelése mellett Sztálin arra tanít, hogy a törvényesség megvédése és megvalósítása az állami szervek egyik legfőbb feladata. Azt a kérdést, vajjon az államapparátus »a proletár törvényesség eszméjét honosítja-e meg, avagy ennek az eszmének a tagadása szellemében mételyezi a lakosság tudatát«, Sztálin olyan kérdésként jelölte meg, amelynek »helyes megoldása feltétlenül döntő jelentőségű a párt és a szocializmus szempontjából« (Művei, 6. köt. 276. l.). Sztálin különösen jelentős eszköznek tartotta a szocialista törvényességet a falusi osztályharc vonatkozásában. A Párt XV. kongresszusán utalt arra, hogy »a kulákok gazdasági természetű rendszabályokkal és a szovjet törvényesség alapján kell megfogni. A szovjet törvényesség pedig nem üres frázis« (l. A Szovjetunió agrárpolitikájáról c. kötetben, Bp. 1949. 204. l.). Alapvető jelentőséget tulajdonított továbbá annak, hogy a szovjet törvényeket a pártszervek megfelelően felhasználják a falusi agitációs munkában; végül rendkívül fontosnak tartotta, hogy az államapparátus

a proletár törvényesség megvalósítója s így az állami fegyelem megőrzője legyen, ne pedig annak dezorganizálója. Sztálin határozottan szembeszállt azoknak az állami, vagy pártfunkcionáriusoknak önkényeskedésével, akik — szembe helyezkedve a pártvonallal — »nem tartják kötelességüknek a párt és a kormány határozatainak végrehajtását s akik ily módon szétrombolják a pártfegyelem és az állami fegyelem alapjait.« (A leninizmus kérdései. 569. l.)

A Párt politikája jutott kifejezésre annak az időszaknak forradalmi törvényességében is, amely a kizsákmányoló osztályok felszámolását követte, amely már a felépült szocializmus korszaka. A már említett, 1932-ben kelt és a szocialista törvényességről szóló párt- és kormányhatározatok meghatározták a fejlődés új szakasza törvényességének új tartalmát. Sztálin az első ötéves terv eredményeiről szólva, a fontosabb jogszabályok közül kiemelte a spekulánsok ellen hozott törvény nagy jelentőségét s megállapította, hogy a fejlődés adott időszakában a szocialista törvényesség főgondja a társadalmi tulajdon megvédése: »a társadalmi tulajdonnak minden, a szovjet hatalom törvényei részéről rendelkezésünkre bocsátott módon és eszközzel való megvédelmezése, az ezért való harc — pártunk egyik főfeladata« (A leninizmus kérdései. 471. l.).

A felépült szocializmus szakaszában, amikor a jognak, mint Lenin mondotta, nagy szerepe van a termékek elosztásának és a munka elosztásának szabályozásában, a törvényesség jelentősége nemhogy nem csökken, de egyenesen nő. Sztálin az alkotmány tervezetének tárgyalásakor azt mondotta, hogy »ma nekünk a törvények stabilitására több szükségünk van, mint bármikor« (A leninizmus kérdései. 627. l.). A szocialista jogrendszer e stabilitásának, a szocialista törvényességnek szilárd alapja a Sztálini Alkotmány, amely nemcsak a törvényhozói szervek leendő munkája számára adja meg az alapot, de alapot ad a bírói és az ügyészi szerveknek a törvényesség biztosítására irányuló munkájához is. A Sztálini Alkotmány minden állampolgár alapvető kötelességévé teszi a törvények megtartását, a bíróságok feladatává a törvények és csakis a törvények alapján való eljárást s az ügyészség feladatává az őrködést afelett, hogy az állami szervek megtartják-e a törvényeket. A Sztálini Alkotmány a szocialista törvényesség érvényesülésének szilárd, egységes rendjét teremti meg, olyan törvényességét, melynek tartalmát a szocialista állam vezető ereje, a Párt, annak politikája határozza meg.

A sztálini tanításból következik, hogy a szocialista állam jogának alapvető tétele a szocialista törvényesség maradéktalan megvalósítása, az állami fegyelemnek e téren való megőrzése és a jog eszközével való biztosítása minden vonalon. És ez nem is lehet másként. A szocialista állam törvényei a munkásosztály akaratának nyílt, határozott, világos kifejezői; ez az akarat a társadalmi fejlődés törvényszerűségének felismerésén alapszik és a társadalom tudatos fejlesztésére, továbbvitelére, a szocializmus, majd a kommunizmus felépítésére irányul. A szocialista állam törvényessége — valóban nem üres frázis, hanem a tervszerű szocialista építés nélkülözhetetlen feltétele, amelynek meg-

sértése lazítja az állami fegyelmet, veszélyezteti a szocialista építés munkáját, megnehezíti a szocialista gazdaság felépítését, annak az alapnak továbbépítését, amelyre a szocialista társadalom támaszkodik.

IV.

A szocialista törvényesség jelentőségének a sztálini tanítások alapján való kiemelése és tudatosítása — népi demokratikus jogunk fejlődésének az a következő láncszeme, amelyet építésünk előrevitele érdekében a népi demokrácia jogászainak az adott pillanatban meg kell ragadniuk. Erre tanít bennünket Sztálin, erre tanít bennünket a nagy Bolsevik Párt, erre tanít bennünket a mi Pártunk és vezetőnk, Rákosi elvtárs is.

A törvényesség jelentősége kifejezésre jutott új alkotmányunkban is. Népköztársaságunk alkotmánya 71. §-ának (2) bekezdésében megállapította, hogy a törvények megtartása az államhatalom valamennyi szervére és az állam minden polgárára egyaránt kötelező. Alkotmányunk megteremtette annak a bírói szervezetnek kereteit, amelynek feladata a törvényesség érvényesítése és biztosítása. Az Alkotmány olyan új ügyési szervezet kereteit határozta meg, amely csak a szocialista államban lehetséges és amelynek feladata, hogy őrködjék a törvényesség megtartása felett. »Az országgyűlés által választott és az országgyűlésnek felelős legfőbb ügyész egyik biztosítéka annak, hogy a minisztériumok, az államszervek és a polgárok a törvényeket be is tartják« — mondotta Rákosi Mátyás.

Népi demokráciánk új, szocialista törvényességének irányát és tartalmát Pártunk határozatai, Pártunk politikája szabja meg. A Párt II. Kongresszusa felhívta a figyelmet arra, hogy »a szocializmus építése, a kizsákmányolók fokozódó kiszorítása élesítette és tovább élesíti az osztályharcot: a kulákok ellenállását, az államgépezetben még megbújó reakciós elemek szabotálását, a klerikális reakció aknamunkáját, a spekuláns elemek bomlasztó tevékenységét«. (A szocializmus építésének útján. 1951. 336. l.) Törvényességünk első tartalmi elemét éppen abban a szerepben kell látnunk, amelyet törvényeink, igazságszolgáltatásunk játszik az osztályellenség káros tevékenységének felszámolásában. Pártunk határozata felhívta a figyelmet nálunk is a falusi munka jelentőségére; e téren különösen fontos a szocialista törvényességnek a falusi osztályharcban vitt szerepére vonatkozó sztálini tanítás felhasználása és alkalmazása. A párthatározat külön is kitér e vonatkozásban azoknak a törvényes előírásoknak és rendelkezéseknek szigorú betartására, amelyek a termelőszövetkezetek alakításával kapcsolatosak s amelyek a dolgozó parasztnak nyújtott biztosítékokat védik; utal a határozat arra, hogy a falusi kizsákmányolók elleni harcnak az állam eszközeivel, egyben pedig maguknak a dolgozó parasztnak cselekvő részvételével kell folynia.

Sztálin sorozatosan rámutatott arra, hogy a kapitalista környezet milyen állandó veszélyt jelent a szovjet állam számára. Az imperializmus nem hagy fel

kísérleteivel, melyek fegyveres intervencióra, a Szovjetunió és a békés népek elleni agresszióra, a kapitalizmus visszaállítására irányulnak a szocialista államokban. »A kapitalista környezet amely arra törekszik, hogy a Szovjetunió erejét gyengítse és aláassa, egyre fokozottabban dolgozik azoz, hogy a Szovjetunióban gyilkosokból, kártevőkből, kémekből álló bandákat szervezzen« (A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. 1950. 397. l.) A forradalmi törvényesség hatalmas eszköz a nemzetközi burzsoázia által a Szovjetunióba küldött kémekkel, kártevőkkel, a Pártba befurakodott ellenséggel szemben. »A szovjet hatalom kemény ököllel sujt le ezekre az elfajzott, emberi mivoltukból kivetkőzött korcsokra s mint a nép ellenségeivel és hazárulókkal könyörtelenül leszámol velük« — mondotta Sztálin. Az imperializmus a népi demokráciákat illetően sem marad tétlen; romboló tevékenységét ügynökei útján mind a Szovjetunióban, mind a népi demokratikus országokban csak fokozni törekszik. E törekvését ma már nem is álcázva, az Amerikai Egyesült Államok elnöke éppen a napokban írta alá azt a törvényt, amely állítólag a »külcsönös biztonságra«, valójában és nyíltan azonban a Szovjetunióban és a népi demokratikus államokban működő amerikai kémek, kártevők, diverzánsok anyagi megsegítésére vonatkozik. Természetes, hogy a Szovjetunió és a népi demokratikus államok ezt a tevékenységet nem nézhetik ölbetett kezekkel. Pártunk II. Kongresszusának határozata egyik alapvető feladatként jelölte meg államapparátusunk számára, hogy »erősíteni kell az osztályellenség felfedésére és leküzdésére szolgáló állami szervezetet«. Világos, hogy mindaddig, amíg kapitalista környezet létezik, a szocialista törvényesség élének mindenkefelett-ezek ellen a kártevők, kémek és szabotálók ellen kell irányulnia.

A népi demokratikus államok, hála a Szovjetunió felszabadító tényének és állandó segítségének, kedvezőbb körülmények között foghattak hozzá a szocializmus építéséhez s ezekben az államokban viszonylag hamar megjelent és kifejlődik az állam gazdasági-szervező funkciója, a szocialista alap tervszerű fejlesztésének, erősítésének funkciója is. Ez természetesen nem marad hatás nélkül a szocialista törvényességre sem s annak adott tartalmát új elemekkel gazdagítja, a népi demokratikus jog elé új feladatokat állít. A gazdaság szocialista szektorának megnövekedése és erősödése előtérbe állította a társadalmi tulajdon védelmének fontos, szocialista építésünk szempontjából alapvető feladatát s a munkaviszonyok szocialista irányban való fejlődése felvetette a munkafegyelem biztosításának szükségességét is. A Szovjetunió tapasztalatai, Sztálin tanítása nyomán, népi demokráciánk felismerte az állami fegyelem jelentőségét a szocialista gazdaság, a szocialista állam építésében. A szocialista törvényesség a népi demokratikus államokban a társadalmi tulajdon védelmének, a munkafegyelem és az állami fegyelem biztosításának szükségességével új feladatokat kapott s építésünkben egyre jelentősebb eszközzé válik. Törvényeinknek, jogrendszerünknek jelentősége a termékek elosztásának és a munka-

viszonyoknak szabályozásában, a munka és a fogyasztás mértékének ellenőrzésében mind nagyobb lesz.

Mindezek a feladatok új távlatokat nyitnak a népi demokrácia jogi felépítménye, a népi demokratikus jog előtt, amelynek fejlődése, valóban újszerű, aktív szerepe tulajdonképpen csak most van kibontakozóban. Jogunknak, törvényességünknek ezt a távlatát s a feladatok megoldásának módját a Szovjetunió példája mutatja meg számunkra. Ahhoz, hogy a szocialista jognak, a szocialista törvényességnek a szocialista alap megerősítésében, kiépítésében játszott fontos szerepét felismerjük s a szocialista törvényességet, annak a Párt által meghatározott mindig konkrét tartalmával, építésünk emelőjeként tanuljuk meg használni, alapvető segítséget nyújt az a tanítás, amelyet Sztálin adott a szocialista törvényességről.